

Josef Smítka – vzpomínka po 80 letech

Při procházce Hruboskalskem se kroky návštěvníků často zastaví před památníkem horolezců. Na stěně skály zvané Nekonečná mu vévodí velké rozpolcené slunce od akad. sochaře J. Seiferta. Na kolmé pískovcové stěně pod ním pak najdeme kovové lišty se jmény desítek českých horolezců, jimž se stal jejich milovaný sport osudem. Na prvním místě je uvedeno jméno Josefa Smítky z Turnova.

Pro mladé, kterých dnes jezdí do skal plno, je Smítka už jen legendou.

Kdo to byl a jaký vlastně byl Joska? Někteří jeho současníci říkali, že rváč a výtržník, někteří, že hrdina. Pravdu mají asi obojí – a nikdo celou.

Byl to i ono – a ještě mnohem víc.

Především sportovec. Posuďte sami...

Narodil se 21. prosince roku 1919 v Turnově.

Jeho rodina patřila k turnovské honoraci. Vlastnila polovinu vily, dům čp. 690 (pamětní deska) dodnes stojí v Komenského ulici v turnovské čtvrti Hruštice. Otec zastával vedoucí funkci na Čsl. poště v Turnově, měl na starosti péči o telegrafní vedení.

Po ukončení měšťanky se Joska v Pardubicích vyučil na přání otce telegrafním mechanikem, později studoval průmyslovku.

V roce 1936 došlo k prvnímu jeho střetu s nacistickou mocí. Čtyři přátelé – Joska, Chroust, Fifan a Jiří šli po německé straně Krkonoš ze Sněžky. Cestou potkali skupinu dívek Hitlerjugend s vlajkou s hákovým křížem. Kamarádi je trochu provokovali, ale pak před nimi museli utíkat. A udělali dobře, na hranicích se totiž objevili i příslušníci SA. Kdyby je dopadli v Německu, hrozil jim koncentrační tábor.

Joskovou láskou byl nejprve box a létání. K tomu se dostal 1936 v rámci akce Tisíc pilotů republiky. Během základní vojenské služby se v roce 1938 pokusil s letadlem přeletět do zahraničí. Byl ale zadržen a odsouzen do vězení.

Turnovští kamarádi (na snímku L. Vodháněl-Fifan, Vl. Procházka-Chroust a Joska) ho však jednou vylákali do blízkého Skaláku, kde Joska poprvé okusil krásu i dřinu lezení. Podporovala ho v tom i jeho matka.

Lezení se mu zalíbilo tak, že se mu začal od r. 1937 věnovat plně a brzo své kamarády zaujetím a vášní pro skály překonal. V Turnově v té době chodil do Klubu mladých, kde se scházela pokroková mládež. Pamětníci na Josku vzpomínají jako na vzteklého rváče a výtržníka. Byl hrubý, vulgární a netolerantní. Zároveň ale byl přátelský, hrdý a zásadový. Připomínají i jeho četné známosti s dívkami a vsřícný vztah k alkoholu a cigaretám.

Umírá mu matka a na její přání dostuduje průmyslovku. Dochází k obsazení pohraničí a brzy i k okupaci celé republiky. Joska v tom čase intenzívně leze, v roce 1939 uskutečnil s L. Vodhánělem a Vl. Procházkou první český výstup na Kobylu v Příhrazích. Dosud patřila většina prvovýstupů na skály v Českém ráji horolezcům ze Saska a sudetským Němcům (R. Kauschka). Až koncem třicátých let se do skal odvážili i horolezci z Turnovska.

Zatím Říše stále vítězí, Joska končí studium, je přidělen do Prahy a brzy v rámci pracovního nasazení má jet do Říše. Ujíždí proto z Prahy a pomocí přátel najde na čas zaměstnání v kanceláři stavební správy v Ml. Boleslavi. V době heydrichiády v něm stále více sílí odpor k okupantům a vzrůstá touha vůči nim aktivně bojovat. Tehdy se v Sedmihorkách, které se za Protektorátu staly místem pobytu „lepší“ pražské společnosti, seznamuje se spisovatelkou a horolezkyní Vlastou Štáflovou.

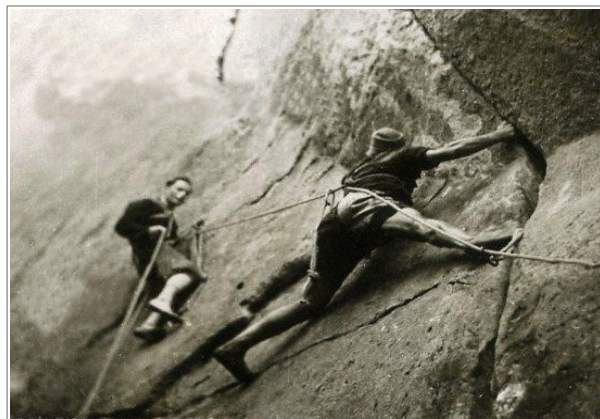
V roce 1939 se od republiky oddělilo Slovensko a vznikl Protektorát. Čeští horolezci proto nemohli jezdit do Vysokých Tater, v Říši se ocitly i České Švýcarsko, Teplicko či Adršpach. Horolezci z Prahy se tak přesunuli do Sedmihorek, do Skaláku. S nimi přišla i tehdy třicetiletá Vlasta Štáflová, jejíž o 23 let starší manžel malíř Otakar Štáfl měl několik let pronajatou chatu ve VT u Popradského plesa. Byl též „ideovým“ otcem Cintorínu pod Ostervou.

Vlasta si Smítku oblíbila, ten ji bral do skal, společně vylezli Dračí stěnu. Zkušenosti z tohoto zážitku pak zúročila v knížce Kavče z Dračích skal. Oba manželé Štáflovi zahynuli 14. února 1945 při bombardování Prahy.

Současně začíná Joskovo velké přátelství s Říšou Karouškem. Joska začíná psát horolezeckého průvodce Skalákem (ten vyšel až po válce), přelézá všechny skály, obnovuje kruhy a vrcholové knížky. Dělá celou řadu obtížných prvovýstupů. Konvalinka, Otovky, Kukačka, Daliborka (Kouřová c.), Rakev, ty všechny dokazují jeho velikou lezeckou vyspělost.

Vladimír Procházka, Manfred Kauschka a Joska..

Opakování Kouřové cesty na Daliborku v roce 1942. Smítka u 1. kruhu, druhým lezcem Vodháněl.

Smítka prosazoval tzv. „čisté lezení“. Často odstraňoval zbytečné horolezecké skoby nebo kruhy a upřednostňoval jištění lanovými smyčkami a uzly ve větší míře, než bylo tehdy obvyklé. Smyčky dával do hodin a jako první i do spár.

Tuto techniku převzal od německých horolezců a využil ji v českých podmínkách měkkého pískovce. Též vytyčil dnešní způsob slaňování, kdy je slaňovací kruh až pod hranou skály. Důvodem bylo zabránit ničení skály vzniklými rýhami, i lana, které se za válečných let těžko shánělo. Pracoval i na údržbě horolezeckých cest a rád se věnoval a učil další generaci mladých horolezců, školáků.

Aby byl blíže Skaláku našel si nové místo na nádraží v Turnově. Ale brzy je propuštěn a odvelen do pracovního tábora v Jáchymově. Za čtrnáct dní je doma: pro ty lumpy nacistický dělat nebudu! Zapadl do Skaláku, který se stal v tom čase jeho domovem. Kamarádi mu tam nosili jídlo a ostatní potřebné věci

Gestapo zuřivě a bezvysledně prohledávalo Skalák, ale Joska přesto leze. Na Hruboskalsku, v Suchých skalách, na Klokočí. Otec je zatím doma často přepadáván četníky, kteří hledají Josku. Ten v zimě roku 1943 těžce onemocní, leží na čas doma, ale po třech měsících úzkost, strach a stálé schovávání před stále častějšími prohlídkami četníků ho nutí opět vyhledat úkryt ve Skaláku.

Jeho nejčastějším úkrytem byla jeskyně na Sluneční .

Po uzdravení jede Joska do Prahy „prozkoumat“ situaci na ředitelství svého bývalého zaměstnavatele. Na nádraží je však zatčen a na německém pracovním úřadě vyslýchán. Dovoluje si na záchod a ze čtvrtého poschodí utíká světlíkem! Ukrývá se v Praze a pak na kole se mu podaří odjet do Sedmihorek, do skal.

Později, když se jeskyně na Sluneční stala příliš známou, tak se skrýval ve sluji věže Monastýru, poblíž Valdštejna.

Už si dával větší pozor, domů již nechodí a leze jen s kamarády, kterým může věřit. Začíná jeho přátelství k Bláze Karasové, s nímž vykoná několik těžkých výstupů. Zapojuje se roku 1944 do ilegální skupiny mladých horolezců, spolu s bratry Chlumovými, Vl. Procházkou, Vodhánělem, Schwarzbachem a dalšími.

Rozšiřoval ilegální tisk, podporoval uprchlé sovětské zajatce a nakonec začal spolu s kamarády připravovat vykojení transportu na frontu.

Právě tehdy je gestapáci vyslídili ve sluji u Valdštejna. Lidi a psi uzavřeli jediný východ. Zdánlivě jediný. Joska Smítka, který tam s Karlem Chlumem nocoval, našel způsob, jak uniknout. Nikdo by nemyslel, že je to možné. Ale on to udělal. Okno jeskyně je nad desetimetrovým srázem. Když se samopaly blížily, Joska skočil. Nohy k sobě, lokty před obličej! - na nic jiného tehdy nemyslel. Prudká stráž rozložila po dopadu pohybovou energii, krev, kterou nahmatal, byla jen z povrchových ran. Přátelé v Turnově ho ošetřili,

dostal jídlo a celtu a táhl dál – do nových úkrytů na Klokočí.

Byl pozdní podzim 1944. To ještě netušil, že už mu zbývá jen měsíc svobody.

Vrací se do Skaláku a vykoná tu i jeden z nejtěžších výstupů té doby, na Dominstein, oznámkovaný novou obtížností VIIc! Byl to jeho poslední prvovýstup.

O Vánocích 1944 znovu přichází na Valdštejn a vše ho láká domů. Nevydrží vzdorovat této touze a doma, na půdě, je zastížen turnovskými četníky. Po zatčení se ještě pokusil o útěk, ale s pouty rukou, byl u Stebénky dostížen a pak uvězněn v jičínských Kartouzích.

Chybou v konspiraci se prozradilo, že chystají vykolejit v sychrovském tunelu německý vlak. Vyslýchají je na jičínském gestapu. Jeden ze skupiny nevydržel a tak Vaška Chluma, Ericha Schwarzbacha a Vl. Procházku zatkli v lednu.

Byla ještě tma, když vyvedli kolonu spoutaných lidí z kartouzské věznice. Mezi nimi pět horolezců. Byl konec ledna 1945.

Vláček, k němuž připojili trestanecký vagón, projíždí krajinou: Libuň, Prachov, Trosky, tamhle je Skalák, tam byli doma.

Lokálka kodrcá krajinou a oni nespouštějí oči ze skal. Tak blízko, blizoučko je jejich domov! V tu chvíli nejsou hrdinové, v tu chvíli si rebel a rváč Smítka kouše nehty a cedí zbledlými rty : Že jsem se nechal chytit, měl jsem sedět v jeskyních, proč jsem chodil do města.

Ještě přemýšleli, že vyskočí z oken, ale dozorcí, i když posílení rumem, jejich nápad vytušili a spoutali je. Ve vlaku, který je vezl do Terezína, byli naposledy všichni – kamarádi ze skal – pohromadě. Vezli je jejich rodným krajem a oni nedokázali do něho znovu uprchnout!

Vlak opustil kraj, v němž při horolezeckých výstupech vyrůstali z dětských kalhot, našli své sebevědomí a prožívali slávu nádherného přátelství. Vlak opustil dobu, kdy snili o lepší budoucnosti. Joska Smítka se poprvé, co kamarádi viděli, rozplakal!

Vláček přejíždí protektorátní hranici, míjí Henleinův Reichenberg. A pomalu, ale nezadržitelně se blíží jejich konečné. Koncentračnímu táboru Terezín.

A pak už jen zůstávají vzpomínky, naděje...

Erich a Joska byli vězněni na samotkách ve tmě katakomb. Bratři Chlumové sdíleli osud s Procházkou v celách čtvrtého dvora. Snášeli krutý hlad, nekonečné hodiny dřiny i všechnu nejistotu s obdivuhodnou duševní silou, kterou přenášeli i na ostatní spoluvězně. Někdy v polovině března i tuto skupinu rozdělili. Vaška a Karla Chlumovy vytáhli z počtu nastoupených ještě před rozbřeskem jednoho dne, a když se Chroust večer vrátil z chodeb Radobýlu, kde bylo pracoviště Richard II, zjistil, že jeho kamarádi jsou drženi v betonovém bunkru, nad jehož železnými vraty bylo vápnem napsáno K. A., Kein Ausgang, žádný východ! Co bude dál?

Večer 27. března, po návratu z práce, už Chroust věděl, že bratři Chlumové jsou mrtví. Před celou byly složeny šaty, které nosili. Kápo čtvrtého dvora mu potvrdil, že je odvedli na popravu. “Spolu se Smítkou a Schwarzbachem“, dodal.

Joska stál u stěny, o níž se tříštily kulky popravčích čet, když mu major SS položil poslední otázku. „Co řekneš, až předstoupíš před Boha?“ Joska se sotva držel na nohou, byl otrhaný a špinavý. „Zeptám se ho“, ztěžka zvedl hlavu, „jestli byl taky někdy člověkem!“

Karel Chlum, Joska Smítka, Vašek Chlum, Erich Schwarzbach – horolezci, byli popraveni v Terezíně 27. března 1945 – a to bez soudu. V krásném věku pětadvaceti let, necelé dva měsíce před koncem války!

Vl. Procházka se později vyznává, že probděl tehdy noc nejčernějšího zoufalství, tisíckrát umíral spolu s kluky, tisíckrát je marně křísil. Kamarády ze skal.

Nikdy nepochopil, proč směl nadále žít.

Joska, který se tak těšil, až bude po válce, který tak vášnivě miloval život, ho nakonec pro osvobození vlasti obětoval.

Nikdo dnes neví, který z těch tisíců křížů pod hradbami terezínské Malé pevnosti je jeho. Ale my víme, že žádný.

Jeho náhrobkem jsou skály, pamětními deskami vrcholové knížky. Jeho hrobem je tiché skalní město, kde po skalách šumí nádherné borovice a přesýpací hodiny tiše odměřují čas zrnky písku rozvívanými větrem...

Človče, který sem do skal zavítáš, postůj a chvíli zavzpomínej.

Podle hist. materiálů a vyprávění Vl. Procházky st. upravil Bohumil Nádhera.